

Arzu Kiyat

Öğr. Gör. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi/Yabancı Diller Yüksekokulu/Dil Hazırlık
Bölümü, Bişkek/Kırgızistan
Lecturer Doctor, Kyrgyz-Turkish Manas University, High School of Foreign Languages/Department
of Language Instruction, Bishkek/Kyrgyzistan

eposta: arzu.kiyat@manas.edu.kg

<https://orcid.org/0000-0002-8248-8817> - RorID:<https://ror.org/04frf8n21>

Atıf/Citation: Kiyat, A. 2024. Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/39, 366-390. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1385575>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	03.11.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	04.06.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.06.2024

KÜLTÜRÜN DİJİTALLEŞMESİ: KIRGIZ ÇİZGİ FİLMİ *KEREMET KÖÇ*

Öz

Teknolojinin ilerlemesi yaşamın pek çok alanını etkilediği gibi kültür ürünlerinin dijital ortama aktarılmasını da sağlamıştır. Dijital kurgu aracılığıyla milletler, kültürel öğeleri kendi halkına anlatmakta ve uluslararası arenada kültürlerinin evrensel bakımdan popülerliğini ve tanınırlığını artırmaktadır. Söz konusu hususun görüldüğü görsel iletişim araçlarından biri çizgi filmlerdir. Bu bakımdan çalışmada, Kırgızistan'da iki bin yedi yılında yayımlanmaya başlanan Kırgız Keremet Köç çizgi filminin çocuk, genç ve yetişkinler üzerindeki etkisi ve içeriklerde hangi kültürel öğelere yahut kodlara yer verildiğini göstermek amaçlanmıştır. Bu minvalde, doküman incelesi temelinde elde edilen veriler içerik sınıflaması yapılarak tahlil edilmiştir. Buna göre çizgi film öncelikle çocuk pedagojisi olmak üzere topluma kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik yönlerden önemli katkılar sağlamıştır. Mezkûr hususların dijital kurgu ekseninde günümüz teknoloji çağı ve modern yaşantısına uyarlanarak izleyiciye sunulmasının Kırgız kültürünün korunması, aktarımı, sürekliliği ve kültürel ifade çeşitliliğine önemli katkıları olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Animasyon, Çizgi Film, Dijital Kültür, Kültür Aktarımı, Keremet Köç/Büyülü Yolculuk

DİJİTALİZATION OF CULTURE: THE KYRGYZ ANIMATED FILM '*KEREMET KÖÇ*'

Abstract

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

The advancement of technology has influenced various aspects of life, including the digitization of cultural artifacts. Through digital storytelling, nations have found a means to communicate their cultural heritage to their populace and enhance the global popularity and recognition of their cultures. One notable medium exemplifying this trend is animated series. This study aims to illustrate the influence of the Kyrgyz animated film 'Keremet Köç,' which began airing in Kyrgyzstan in 2007, on children, youth, and adults, as well as to identify the cultural elements or codes present in its content. To achieve this goal, data obtained through document analysis were classified and analyzed. The findings reveal that the animated film has, primarily in the context of children's pedagogy, made substantial contributions to society encompassing cultural, social, political, and economic dimensions. It is ascertained that the adaptation of these elements within the realm of digital storytelling, tailored to the contemporary era of technology and modern lifestyles, significantly contributes to the preservation, transmission, perpetuation, and enrichment of Kyrgyz culture.

Keywords: Folklore, Animation, Animated film, Digital culture, Cultural transmission, Keremet Köç/Enchanted Journey

Giriş

Söze dayalı olarak ortaya çıkan ve sonraları yazıyla başka bir yöne evrilen iletişim, bu bağlamda pek çok alanda farklı oluşum ve yaratımlara sebep olmuştur. Bu durum, teknolojinin ilerlemesiyle bambaşka bir hâl almış ve dolayısıyla iletişim, kitlesel olarak yeni ve farklı zeminlere oturtulmak durumunda kalmıştır. İletişimin etkilediği hususlardan biri de kültürdür. Farklı mecralarda kullanımı değişen ve başkalaşan iletişim ve onun parçası olan kitle iletişim araçları, kültürün farklı bir biçimde okunma¹ gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla evvel zamanlarda sözselsel ve akabinde yazıyla başka yöne evrilen iletişimin -özelde kültür- kulaktan kulağa yahut kuşaktan kuşağa muhafaza edilmesi, sürdürülmesi ve çağa uyarlanması büyük oranda yerini kitle iletişim araçlarını oluşturan medyaya bırakmıştır. Teknolojinin ilerlemesine paralel olarak medya araçlarındaki çeşitlilik, kültürel öğelerin sunulmuş tarzını da doğrudan etkilemiştir. Kültürel öğelerin medya ekseninde dijital kanallar yoluyla etkin biçimde kullanılmaya başlanması, milletlerin bilinçli bir biçimde yerel kültür öğelerinin küresel ölçekte tanınırlığını sağlamış ve artırmıştır. Dolayısıyla hâlihazırda “medya gündelik hayatı etkisi altında tutmanın yanı sıra kültüre” (Özdemir 2001: 113) de yön vermektedir

Kültür, görsel-işitsel iletişim araçları vasıtalarıyla da kuşaklararası sürdürümcülüğünü devam ettirmektedir. Görsel-işitsel iletişim medya araçlarından en etkin olanları ise şüphesiz televizyon ve bilgisayardır. Söz konusu iletişim araçlarında izleyici/alıcı kitlesi ile buluşturulan animasyonu Nijat Özön (1981: 358), “canlandırma” olarak tanımlamaktadır.

¹ Dijital kurguya dayalı oluşturulan çizgi filmlerin farklı okunması gerekliliğine yönelik örnek bir çalışma için bk. (Durmuş Bastı 2016).

Genel kaniya göre “iki boyutlu animasyonlar çizgi film, üç boyutlu hazırlanan bilgisayar animasyonları ise animasyon film” (Aslan 2015: 5) olarak değerlendirilmektedir. İki boyutlu olarak değerlendirilen çizgi filmler yoluyla kültürel öge ve kodlar izleyiciye aktarılmaktadır. Çizgi filmlerin de katmış olduğu ivmeyle kültür, birincil sözlü kültürden ikincil sözlü kültüre (Ong 2013: 23-24) ve hatta günümüzde sözün ileri teknoloji ekseninde kullanımı neticesinde üçüncül kültür çağına (Aslan 2016: 218) evrilmiştir. Bunun gibi dijital, işitsel ve görsel kurgu araçları vasıtası ile kültürel öğelerin yeniden yorumlanıp çağın ihtiyaçlarına adapte edilerek sunulması, “icat edilmiş geleneğin” (Hobsbawm ve Ranger 2006: 3) günümüzde karşılık bulmasına katkı sağlamıştır. Bu hususun görüldüğü ülkelerden biri de Kırgızistan’dır. Ülkede ilk olarak televizyon kanallarında izleyici karşısına çıkan iki boyutlu Keremet Köç (Büyülü Yolculuk) çizgi filmi bu anlamda örnek bir yapımdır. Çizgi filmi irdeleyebilmek adına nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İnceleme neticesinde kültür öğeleri ve kodlarına yönelik ulaşılan veriler, çeşitli literatür kaynakları ekseninde incelenmiş ve içerik sınıflaması yapılmıştır. Sonuç olarak çalışmada, çizgi filmin çocuk pedagojisi ve değerler eğitimi ile sosyal, kültürel, ekonomik bakımdan ne derece etkiye sahip olduğu tespit edilmiş ve bunların irdelenmesine yönelik incelemelere yer verilmiştir.

1. Keremet Köç’ün Ortaya Çıkış Serüveni

Keremet Köç Kırgızistan’da oldukça popüler olan eğitici bir çizgi filmidir. UNICEF ve UTRK televizyon kanalı tarafından ortaklaşa oluşturulan ve öncelik bakımından çocukları hedef alan uluslararası bir televizyon projesi olarak ortaya çıkmıştır. 2006 yılında UNICEF tarafından başlatılan proje, çocukların gelişimini eğitici ve bilişsel materyallerle teşvik etmek amacıyla oluşturulmuştur. 2007 yılında ise, ulusal kanal UTRK ve bölgesel diğer televizyon kanallarında Kırgız Türkçesi olarak yayımlanmaya başlanmıştır.² Proje fikri o dönemlerde UNICEF çalışanı olan Ulan Dubanayev’e aittir. Animasyonun senaristlerden biri olan Svetlana Çernova çizgi film ile ilgili şunları paylaşmıştır: “Minik kahramanlarımız Aktan, Akılay ve Takay, on yıl önce büyük bir yolculuğa çıktı ve çizgi filmin tüm bölümleri için ekibimiz bu yolda ilerledi. Hepimiz karakterlerle birlikte çalıştık. Çocukların izlemesi ve yeni şeyler öğrenmesi için gerçekten ilgi çekici hikâyeler yaratmaya çalıştık. Çizgi filmin yaratım süreci, Kırgızistan’da animasyonun gelişimi üzerine de somut bir etkiye sahip oldu. Hepimiz için bu proje büyük önem taşımaktadır. Zira animasyonun gelişmesinde söz konusu çizgi film son derece etkili oldu ve bu alanda pek çok uzmanın yetişmesine vesile olan da bu projeydi.”³ Çernova’nın bu ifadesi Keremet Köç’ün Kırgızistan ve Kırgız televizyonu için önemini dikkatlere sunmaktadır.

2 Daha fazla bilgi için bk. URL-1.

3 Svetlana Çernova’nın yaptığı açıklamalar için bk. URL-2.

2. Keremet Köç Hakkında Bilgiler

Animasyon çizgi filmi Keremet Köç 2006 yılında çekilmeye başlanmış, 2007 yılında ise ekranlarda gösterilmiştir. Günümüze değin yaklaşık altı yüz bölüm yayımlanmıştır. Her bölüm on ile on beş dakika arasında sürmektedir. Keremet Köç kavramı *büyülü yolculuk* anlamına gelmektedir. Çizgi filmde Aktan, Akılay ve diğer karakterlerin her gün çıkmış olduğu büyü yolculuktan kesitler izleyiciye sunulmaktadır. Çizgi filmin ve çizgi filmdeki diğer bazı karakterlerin adını Canuş Kulmambetov vermiştir. Yapımın kurucuları arasında yer alan Kulmambetov aynı zamanda çizgi film projesinin editörüdür. Çizgi filmin kurucularından bir diğeri ve aynı zamanda senaristi Sergey Kroleviçtir. Çizgi filmin yönetmeni ise Urmat Rahmatov'dur. Keremet Köç projesinin yöneticisi Lira Aytimbetova'dır.

Keremet Köç çizgi filmi genel itibarıyla 3-6 yaş arasındaki çocuklara hitap etmekle birlikte vermiş olduğu bilgi, bilinç ve farkındalıklar dolayısıyla yetişkinler için de anlamlı bir içeriğe sahiptir. Bilhassa ebeveynlere son derece önemli bilinç ve farkındalık oluşturmaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarına olan davranışları konusunda vermiş olduğu bilgi ve pratikler çizgi filmin küçükten büyüğe her kesime hitap etmesini sağlamıştır.

3. Keremet Köç'teki Karakterler ve Özellikleri

Keremet Köç adlı TV projesinin ana karakterleri Aktan, Akılay ve Takay'dır. Bu üç karakter, çok yakın üç arkadaştır. Aktan ve Akılay komşu çocuklarıdır. Söz konusu karakterlerden başka Telibay Tentek, Bermet, Alişer, Alena, Akmat ve bazı karakterlerin ebeveynleri yer almaktadır.

Aktan: Çizgi filmin ana karakterlerinden biri olan Aktan, dört buçuk yaşında bir çocuktur. Kırgız toplumunun örnek/ideal erkek çocuğunu temsil eden Aktan, Kırgız millî kıyafetleri ve baş giysisi ile çizgi filmin bütün bölümlerinde yer almıştır.

Akılay: Çizgi filmin ana karakterlerinden biri olan Akılay, beş yaşında bir çocuktur. Akılay, Kırgız toplumunun örnek/ideal kız çocuğunu temsil eder. Kırgız millî kıyafetleri ve baş giysisi ile çizgi filmin bütün bölümlerinde yer almıştır.

Takay: Çizgi filmde kahverengi renkli, iyi niyetli eşeği canlandırmaktadır. Aktan ve Akılay'ın yakın arkadaşıdır.

Telibay Tentek: *Tentek* (yaramaz) ve olumsuz bir karakterdir. Ancak bölümün sonunda kendi yanlışını anlayan bir karakteri canlandırmaktadır.

Bermet: Bermet, engelli bir çocuktur. Yürüyemediği için ilk başta arkadaş edinemeyen Bermet; Aktan, Akılay, Takay ve diğer karakterler ile tanışmasıyla çok güzel arkadaşlık kurar. Hatta arkadaşları Bermet'in rahat etmesi için tekerlekli sandalye yaparlar.

Alişer: Özbek millî kıyafetli ve baş giysisi Kırgızistan'da yaşayan bir Özbek'tir.

Alena: Mavi renkli elbiseli ve sarı saçlı, Kırgızistan'da yaşayan bir Rus'tur.

Akmat: Aktan'ın dedesidir. Dede, çizgi filmde bilge tipini temsil eder. Zira çocuklar herhangi bir durumla karşılaştıklarında dedeye danışır. Dede her ne konu olursa olsun çocuklara bilgi ve öğüt verir.

Çoñ ene: Büyükannedir. Bazı bölümlerde yer almaktadır.

Ebeveynler: Aktan ve Akılay'ın ebeveynleri de çizgi filmin öne çıkan karakterlerindedir. Ebeveynler, çizgi filmde doğru anne-baba-çocuk ilişkisini göstermek adına yaratılan karakterler olarak dikkat çeker. Bu anlamda Kırgızlarda örnek/ideal anne ve baba Aktan ve Akılay'ın ebeveynleri tarafından temsil edilmektedir.

Keremet Köç çizgi filmini daha iyi açıklamak adına çizgi filmin ilk bölümünden⁴ detaylı bir şekilde bahsetmek gerekir. İlk bölümde öncelikli olarak çizgi filmin ana karakteri Aktan gösterilir. Aktan izleyicilere: "Salamatsıñar bı baldar? Meni unuta eleksiñerbi? Men Aktanmın da. Bul menin üyüm.../Merhaba çocuklar. Beni unutmadınız değil mi? Ben Aktan'ım. Bu benim evim..." diye rolüne başlar. Ardından evinin yanındaki bahçeyi ve dedesini tanıtır. Dedesinden sonra her bölüm ona eşlik eden komşusunun kızı, kendisinin çok yakın arkadaşı Akılay'ı izleyicilerle tanıştır. Akılay da izleyicilere "Kandaysıñar baldar?/Nasılınsız çocuklar?" diyerek kendini tanıtır. Ardından bölüm, Akılay'ın doğum günü ile devam eder. Aktan ve Akılay doğum gününü kutlamak için başka arkadaşlarının da olması gerektiğini düşünür ve onları bulmak için harekete geçer. O esnada rüzgarın etkisiyle havadan bir mektup gelir. Mektup Bermet'e aittir. Bermet mektupta arkadaş bulmak istediğini yazmıştır. Onlar da Bermet'le tanışmak için yola çıkarlar. Yolda Takay'ı görürler. Takay, Aktan ve Akılay'ın yakın arkadaşıdır. Takay onları Bermet'e götürmeye yardım eder. Yolda giderken çizgi filmin olumsuz karakteri Telibay Tentek karşılına çıkar. Telibay Tentek, onlara tuzak kurar. Çocuklar ve Takay, tuzağı farketmez ve tuzağa düşerler. Seslerini başkaları duysun diye bağırmağa başlarlar ve o esnada Alişer ve Alena onların sesini duyar. Çocuklar ve Takay onlardan yardım ister. Alişer ve Alena onları buldukları çukurdan çıkarırlar. Ardından birbirleriyle tanışır. Onlar da arkadaş grubuna dahil olur ve hep birlikte Bermet'i bulmaya giderler. Bermet bir evin penceresinin kenarında oturadurur. Çocuklar onu görür ve ona selam verip adını sorarlar ve böylelikle hepsi birbiriyle tanışmış olurlar. Engelli bir çocuk olan Bermet'e dostları, bu bölümde tekerlekli sandalye yaparlar. Daha sonra hepsi Akılay'ın evine gitmek için yola koyulur. Yolda giderken Telibay'ın sesini duyarlar. Telibay kendi yaptığı tuzağa düşer ve onlardan yardım ister. Onlar, Telibay'ı kuyudan çıkarır. Telibay bunun üzerine yapmış olduğu hatayı anlar ve Bermet'e tekerlekli

⁴ Keremet Köç çizgi filmi ilk yayın döneminden kısa bir süre sonra daha ayrıntılı bir formata dönüştürülerek baştan yayınlanmıştır. Burada anlatılan ilk bölüm yeni versiyonun ilk bölümüdür. Zikredilen bölümü izlemek ve incelemek için bk. URL-3.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

sandalyede rahat etmesi amacıyla yastık verir. Akılay onu da doğum gününe davet eder. Hep birlikte Akılay'ın evine giderler ve doğum gününü kutlarlar ve böylelikle bölüm sona erer.

Çizgi filmin ilk bölümünden itibaren söz konusu arkadaşlar, diğer bölümlerde arkadaşlıklarını sürdürerek çeşitli olaylar ekseninde çocuk, genç ve yetişkinlerin bilinç ve farkındalıklarının oluşmasına veya artmasına yönelik rollerini canlandırmaktadır. Her bölüm farklı bir temaya odaklanmış olsa da esasında bahsedilen karakter üzerinden birlik, beraberlik, dayanışma, dostluk, paylaşma, saygı, sevgi gibi değerler eğitime yönelik hususların verilmesinin yanında Kırgız toplumunun gündelik hayatı, formal ve informal eğitimi, dili, kültürü, gelenek ve göreneği ile ilgili bilgiler de bölümlerde yer almaktadır.

4. Keremet Köç Çizgi Filminde Kültür Aktarımı

Zaman, mekân ve kültürel çevreye bağlı olarak oluşan, gelişen ve değişen gelenek ve onun unsurları, hitap ettiği nesiller aracılığıyla aktarılmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, gelenek veya kültür nesilden nesile aktarılma sürecinde birtakım değişikliklere uğramaktadır. Metin Ekici'ye göre (2008: 34) gelenek kavramı, içerisinde *yaratıcılık* ve *değişim* unsurlarını barındırmaktadır. İlk bakışta *gelenek* ve *değişme* birbirine zıt kavramlar olarak görünebilir ancak her kuşakla zaman, mekân, kültürel çevre ve bilhassa kültürün teknolojik tarafı, kültürü ve dolayısıyla geleneği belli ölçüde etkilemektedir. Söz konusu etki ve değişim iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi *olumlu değişme* veya *gelişme* olarak adlandırılmaktadır. Bu tür değişim bir toplumun üyeleri tarafından yaratılır, benimsenir ve daha önceki yaratım ve öteki kültürel unsurlarla çatışmaz. *Bozulma*⁵ veya *dejenerasyon* kavramları ile ifade edilen *olumsuz değişme* ise, toplumda yaşamayı sürdüren yaratma ve değerlerle uyumlu olmayan veya sürekli çatışma arz eden niteliğe sahip durumlar için kullanılmaktadır. Günümüz çağı teknoloji devridir ve bir millete ait gelenek ve kültür öğelerinin dejenere olmadan sürdürülmesi küçük gruplarca mümkün değildir. Bu bakımdan "Bir kültürel unsurun veya kültürün kendisinin uzun vadede yaşatılması ve sürdürülmesi yediden yetmiş herkes tarafından bilinip yaşatılması ile mümkündür. Dolayısıyla kültürel kodlar ve öğeler küçük ve büyüklere farklı araç ve dozlarla verilmelidir. Günümüz şartları düşünüldüğünde görsel medya araçlarından biri olan özelde animasyon genelde film sektörü mezkûr amaç için her iki kesimce kullanılacak araçlardan biridir." (Türkmen 2012: 142). Animasyon bilhassa çocuklara hitap etme etkinliği ile çok küçük yaşlardan itibaren onların öğrenme süreçlerine pek çok katkı sağlamaktadır. Çizgi filmleri televizyonlarda veya diğer platformlarda seyreden çocuklar, ilk öğretici konumunda sayılabilecek öğretmen figürü ile karşı karşıya kalırlar. Bu yolla "Çizgi filmler çocuklara içinde buldukları kültürel çevre kodlarını açma ve

⁵ Evrim Ölçer Özünel'e göre (2012: 175) toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerinde bazı gelenekler icat edilirken gündelik yaşamın vazgeçilmez öğelerinden olan kültürel kodlara dayalı üretimler imha edilir. Bu, tıpkı çift taraflı işleyen bir mekanizmaya dönüşerek toplumda yeni ve sahte kodlar üretir.

çözmelerini sağlayabilecek bilinçli ve kasıtlı eğitsel süreçleri sağlamış olur.” (Keloğlu İşler 2013: 66). Özelde çizgi film, genelde medyanın bu denli kullanımı, ulusötesi ve hegemonyacı bir nitelikte kültürün türdeşleşmesine ve küreselleşmesine neden olmaktadır (Özdemir 2001: 114). Küreselleşme etkisinde olan milletler kendi kültürlerini çağa uygun bir biçimde geliştirip geleneksel kaynaklardan aldıkları unsurları güncellemek zaruriliği içinde kalmaktadır (Karakuş 2016: 135).

Modernleşmenin diğer milletlere nazaran nispeten daha az görüldüğü ve yaşandığı Kırgızistan’da “1960’lı yıllara kadar filmlerde daha çok Sovyet insanı, iktidar gücü yahut Komünist Parti’nin propagandasına yer verilmiştir. 60’lı yıllardan itibaren ise Kırgız yönetmenleri vatan sevgisi, doğal güzellikler, Kırgızların köyleri, kültürü gibi konularda yapıtlar sunmuştur.”⁶ (Erdoğan Çakar 2022: 3). Genel itibarıyla 1991 öncesi sinemasında ve televizyonunda Kırgızlar kendine özgü bir ulus olarak değil, sosyalizm çizgisinde anlam bulan bir millet olarak gösterilmiştir. Milliyetçi çizgi daha çok 1970’li yıllardan sonra görülmeye başlanmıştır. 1991’den sonraki Kırgız filmlerini, yerel kimlik ile dinî kimliğe eklenen bir kimlik inşası olarak değerlendirmek mümkündür (İri 2011: 46). Millî kimliğin inşası ve kültürel ifade çeşitliliğine iyi bir örnek olarak gösterilebilecek yapımlardan biri, 2006 yılında çekilmeye başlanan 2007 yılında izleyici karşısına çıkan iki boyutlu Kırgız çizgi filmi Keremet Köç’ü ele almak gerekmektedir. Zira söz konusu çizgi film, ülke genelinde küçükten büyüğe her kesime hitap etmesi ve eğitim, değerler eğitimi, kültürel öge ve kodların sunumu için örnek nitelikte olmasıyla önem arz etmektedir. Gelenek ve kültürün dijital kurguya -günümüz dünyasına- profesyonelce aktarılması ve aynı zamanda yediden yetmişe herkese hitap etmesi bu çizgi filmi özel kılmaktadır. Söz konusu çizgi film, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülmesi, insanlığın kültürel ifade çeşitliliğine olan katkısı ve hitap ettiği topluluğun büyük kitlelere ulaştırılmasıyla kültür endüstrisi alanında da (Oğuz 2009: 10) adından sıkça bahsedilmesi gereken bir pozisyondadır. Bu minvalde, Kırgız çizgi filmi Keremet Köç’ün başta millî kimlik, şuur bilinci olmak üzere psiko-sosyal, kültürel, eğitim, değerler eğitimi, dil, kültürel ekoloji, kültür endüstrisi gibi yönlerden irdelenmesi aşağıda dikkatlere sunulacaktır.

4.1. Aile Kurumu

21. yüzyıldan itibaren teknolojinin hızla ilerleyişi ve internette her portala erişimin kolaylıkla sağlanması süreç içerisinde insanın iletişim kurduğu bütün dünyayı etkilemiştir. Bu husus geleneksel aile yapısının da değişmesine sebep olmuştur (Çerikan 2020: 273). Türk kültüründe geleneksel aile yapısı çekirdek aile temelli olmayıp geniş aile üzerine kurulmuştur. Bununla birlikte, modernleşme ve teknoloji ile söz konusu hususta birtakım değişiklikler

⁶ Bu hususlara örnek film olarak 2014 yılındaki *Kurmançan Datka* filmi ve 2015 yılında gösterilen *Sutak* adlı filmler verilebilir. Söz konusu filmler, Kırgız kültürel kimliğine katkı sağlayan yapımlardır (Erdoğan Çakar 2022: 3).

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

oluşmaya başlamıştır. Çağdaşlaşma arzusu ve teknolojinin ilerleyişi bireyin gitgide özne konumuna gelmesine sebep olmuştur. Bu husus, Türk kültüründeki geleneksel geniş aile kavramının yavaş yavaş silikleşmesini açığa çıkarmıştır. Kırgızistan'da ise, modernleşme diğer ülkelere nazaran daha yavaş ilerlemektedir. Dolayısıyla geneksel aile yapısı bu ülkede hâlihazırda güncelliğini ve önemini muhafaza etmektedir. Kırgız toplumunda evin küçük erkek çocuğu evlendiğinde anne ve babasıyla birlikte yaşamayı sürdürmektedir. Öte yandan, aile içerisindeki diğer erkek çocuklar, ayrı evde yaşam sürdürmüş olsalar bile anne ve babalarından bağımsız bireysel bir yaşam sürmemektedir. Keremet Köç adlı çizgi filmde de aynı hususa dikkat çekilmiş ve geniş aile olgusu özenle işlenmiştir. Söz gelimi, çizgi filmin ilk bölümü olan *Keremet Köç Akılaydın Tuulgan Küñü/Keremet Köç Akılay'ın Doğum Günü'nde Aktan'ın* herkesten önce dedesi Akmat'⁷ izleyiciye tanıtması bu durumun toplum için önem arz ettiğini somutlamaktadır. Zira dede; çizgi filmde çocukların akıl danıştığı, fikir aldığı, yardım istediği kişi olarak danışman/bilge tipi rolü ile (Kiyat 2023: 958) var olur ve dolayısıyla bu husus, günümüz Kırgız toplumunun geniş aile algısı hakkındaki fikrini ve bakış açısını ortaya koyması bakımından değerli görülmektedir. Dede, çocuklara vermiş olduğu bilgi, yönlendirme, öğütler⁸ ve bunlara ek olarak gelenek ve göreneklere dair aktarımları ile çizgi filmde etkin bir role sahiptir. Bu husus, bir bakıma Kırgız toplumu için çok önemli bir değer olan yaşlılara duyulan saygı ve hürmetin de göstergesidir. Her bölümde olmamakla beraber çizgi filmin bazı bölümlerinde diğer karakterlerin büyük anne ve babalarına da yer verilmiştir.

Keremet Köç, Kırgız aileleri için öğüt verici örnek çizgi filmlerdendir. Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiği, ebeveynlerin çocuklarıyla nasıl ilgilenmesi gerektiği veya çocukların yetişkinlere sorduğu sorulara yetişkinlerin doğru ve uygun bir biçimde ne şekilde cevap vermeleri vb. konulardaki bilgilendirme ve bilinçlendirme ile örnek bir aile kurumu profili oluşturmaktadır. Çizgi filmde rol alan karakterlerin hikâyeleri çocuk izleyici kitlesine çok iyi yansıtıldığından gerçek yaşamda ebeveynler benzer hususları kendi çocuklarına açıklamak durumunda kalmamaktadır. Mezkûr durum izleyici kitlesi anne-baba olan kesim için de geçerlidir. Zira anne ve babayı temsil eden karakterler gerçek hayatta örnek anne ve babanın nasıl olması gerektiğini iyi şekilde yansıttıklarından izleyici kitlesi konumundaki anne ve baba, çocuklarıyla olan ilişkilerini doğru bir biçimde nasıl sürdürecekleri konusunda bilinçlenmektedir. Kırgız toplumunda örnek/ideal ebeveyn, çizgi filmdeki anne ve baba karakterleri yoluyla sembolize edilir. Örneğin, pek çok bölümün sonunda Aktan'ın annesi ve Akılay'ın babasının çocuklarını yataklarına götürmeleri, çocuklara masal okumaları ve onları öpmeleri⁹ mezkûr hususa örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra kardeşlerin birbirini kıskanması ve anne-babanın ilgisini çekmek amacıyla

⁷ İlgili tanıştırma için bk. URL-3.

⁸ Dedenin tavsiye ve yönlendirmelerine örnek bir bölüm için bk. URL-4.

⁹ Örnek bölüm için bk. URL-5.

hasta rolü yapmalarının sonucunda anne ve babanın çocuklarını eşit derece sevdiği düşüncesine çizgi filmde yer verilmesi, izleyici kitlesi yetişkin olan kesimin çocuklarına karşı nasıl davranması gerektiği yönündeki durumlara başka örnek olarak gösterilebilir. Bu ve buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu doğrultuda çizgi film, çocuk veya yetişkinlere sağlamış olduğu bilinç, farkındalık ve etkinliğiyle örnek yapım olarak önemini korumaktadır. Nitekim yetişkin izleyici kitlesi içerisindeki pek çok ebeveyn çocuklarının Aktan ve Akılay'ın karakterine sahip birer çocuk olması niyetiyle doğan bebeklerinin adlarını Aktan ve Akılay koymuştur. Keremet Köç çizgi filmi, toplumun en küçük yapısını oluşturan aile kavramının önemi konusunda çocukluk çağından itibaren verilen bir bilinç ve farkındalık ile çekirdek aile veya geniş aile yapısının toplumda önemine dikkat çekmektedir.

4.2. Eğitim ve Dil

Dijital kurgunun öğretici bir amaçla bireysel, toplumsal, eğitim ve dilde kullanımına örnek olan çizgi filmlerin (Fedakar 2011: 109) diğer görsel iletişim unsurlarına nazaran daha hızlı algılanıp kavranmaları ve daha kalıcı yönlerinin olması çizgi filmlere olan ilgiyi de artırmaktadır (Atan 1995: 37). Bunun yanında eğlendirirken eğitime işlevine sahip olan çizgi filmler birliktelik, yardımlaşma, sevgi gibi soyut kavramları somut bir duruma dönüştürerek çocukların değerler eğitimine dair hususları öğrenmelerine yardımcı olur. Çizgi filmdeki konuşma ve davranışlar, çocukların o değer yargılarını benimseyip kendi yaşam alanlarında pratiğe dökmelerine katkıda bulunur (Kaba 1992: 34-35). Genel itibarıyla 3-6 yaş aralığındaki yaş grubuna hitap eden Keremet Köç, izleyici kitlesi ile her zaman iletişim hâlinindedir. Zira her bölümün başlangıcında izleyicilere "Salamatsıñar bı baldar?/Merhaba çocuklar?" diye seslenerek bölüme başlanır. Her bölümün sonunda ise "Koştoşoor maal keldi, cakşı kalgıla baldar, kayradan körüşköngö çeyin. /Vedalaşma zamanı geldi, iyi bakın kendinize çocuklar, tekrardan görüşmek üzere." diyerek bölüm sonlanmaktadır. Belirtilen cümle örnekleri, çocuk izleyici kitlesine verilen önemi ortaya koymakla birlikte aynı zamanda onların ekran karşısında aktif tutulmasının amaçlandığını da göstermektedir. Bu maksatla ekrandaki çocuk izleyicilerin zihinlerini sorgulatmak ve onları düşünmeye sevk etmek adına sorular sorulur. Sorulara cevap olarak gerçek yaşamdan çocuklar ile röportajlar gerçekleştirilir ve bu röportajlardan elde edilen cevaplardan birer kesit izleyiciye sunulur. Karakterlerin izleyici ile bu şekilde iletişimde olması, yardım talep etmesi izleyiciye/alıcı kitlesine verilen önemi göstermektedir. Söz gelimi, *San 7/7* Sayısı adlı bölümde Aktan birden sekize kadar sayıları sayar. Ardından izleyicilere "Ben sayıları doğru sayıyor muyum?"¹⁰ diye soru sorar ve böylece ekrandaki izleyicilerin de düşünmelerine ve cevap vermelerine fırsat tanınmış olunur. *Keremet Köç: Takay Degen Kim?*/Keremet Köç: Takay kimdir? adlı bölümde ise *tabışmak*/bilmeceye¹¹ yer verilmiştir. Söz konusu bölümde karakterler birbirilerine bilmece sorarlar ve bilmecelelerin

¹⁰ İlgili konu için bk. URL-6.

¹¹ İlgili bölüm için bk. URL-7.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

cevaplarını bulmaya çalışırlar. Böylece çizgi filmde sözlü edebiyat ürünlerinden de faydalanılarak çocukların kelime hazinelerini genişletmek, çocukları düşünmeye sevk etmek gibi işlevler doğrultusunda çocukların dilsel ve düşünsel becerileri geliştirilmeye çalışılır.

Keremet Köç'te psikolojik konular ve pedagojik bakımdan çocuk psikolojisi de işlenen konular arasındadır. Örneğin kıskançlık, hırsızlık, cimrilik, yalan söyleme, korkaklık, tembellik gibi olumsuz durumlar ve duygularla karşılaşıldığında çocukların nasıl davranması gerektiği konusunda bir bilinç kazandırmak amaçlanmıştır. Bununla birlikte, çocuğun yaşadığı travmatik durumlar karşısında ebeveynlerin davranış biçimlerinin şekillenmesinde Keremet Köç'ün işlevsel bir rolü bulunmaktadır. Kısacası çizgi film, çocuk psikolojisi üzerinde de ebeveynlere fikir veren bir içeriğe sahiptir.

Çizgi filmler değerler eğitimi bakımından da etkin bir role sahiptir. Sevgi, saygı, paylaşma, birliktelik, yardımlaşma, dayanışma gibi değerlerin çocuklara kazandırılması çizgi filmler yoluyla da sağlanmaktadır. Bu husus Keremet Köç'te oldukça geniş bir şekilde yer almaktadır. Arkadaşlar arasındaki sevgi, dostluk, paylaşma, grup bilinci, yardımseverlik, dayanışma ve büyüklere karşı saygılı olmak yahut yabancıların kültür ve geleneğine karşı duyulan saygı vb. toplumsal eğitim ve değerler eğitimi açısından son derece mühim öğeler dikkat çeker. Bununla birlikte, çocuklara toplumda uyulması gereken kurallar ile ilgili bilgilendirmeler de yapılmaktadır. Örneğin, trafik işaretlerinde neler yapılması gerektiği yönünde şarkı yazılmıştır. Hatta şarkı, çocuklarca dile getirilip ezberlenmiştir. Böylelikle kurallar kalıcı belleğe müzik ve sözler yoluyla atılmak istenmiştir.¹² *Cakşılık Kılğan Cakşı Bolot/İyilik Yapan İyi Olur* adlı bölümde "Cakşılık kılğan cakşı bolot./İyilik yapan iyi olur." diye bir konuya yer verilir. Yardıma ihtiyacı olan hayvanlara çocukların yardımda ve iyilikte bulunması örneğiyle ele alınan konu Aktan, Akılay ve Takay üzerinden işlenmiştir. Böylelikle iyilik yapmanın veya yardımda bulunmanın doğru ve güzel bir davranış olduğu örneklerle anlatılır.¹³

Çizgi filmler bireyin kişilik gelişimi üzerinde de etkilidir. Bilhassa çok küçük yaşlarda söz konusu eğitimin verilmeye başlanması, gerektiği durumlarda bireyin istendik bir yöne evrilmesini sağlayacaktır. Keremet Köç'ün temel hedeflerinden biri olarak bahsedilen durumun üzerinde sıkça durulmaktadır. 3-6 yaş aralığındaki okul öncesi çocukların anaokulu eğitimi yanında bireysel becerileri ve eğitimlerine yönelik çekilmiş olan bölümler, çocukların bilinçlenmesi ve farkındalıklarının oluşumuna katkı sağlamaktadır. Kanada'daki Queen's Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre, Keremet Köç çizgi filmini izleyen 3-6 yaş arası çocukların yüzde doksan sekizi ana karakterleri beğenmiş ve karakterlerin kendilerine aktardığı davranışları benimsemiştir. Araştırma, çizgi filmin çocukların basit beceriler

¹² İlgili şarkı için bk. URL-8.

¹³ İlgili bölüm için bk. URL-9.

kazanmasına, davranışlarını ayarlamasına, harfleri tanımayı öğrenmesine yardımcı olduğunu, çocukların daha iyi konuşmaya başladığını ve okula daha iyi hazırlandıklarını ortaya koymuştur.¹⁴

Çocukların formal eğitimi konusuna ayrıca önem verilmektedir. Zira birden ona kadar sayıların¹⁵ ve harflerin¹⁶ tek tek öğretimi ayrı bölümler hâlinde detaylı bir şekilde hikâyeleştirilerek gerçekleştirilmiştir. Harfler, oyun özeline indirgenerek de öğretimleri yapılmıştır. *Tamgalar menen Caşınmak*/Harfler ile Saklambaç adlı bölümde, saklambaç oyunu ile harflerin öğretilmeye çalışıldığı görülmektedir.¹⁷

Kürşat Öncül'e göre (2019: 1254) "Çizgi filmlerin çocuklar açısından önemini anlamanın temel yollarından biri izleme oranları ve dil gelişimidir." Keremet Köç çizgi filmi yediden yetmişe herkese hitap etmesi ile geniş bir kitle tarafından izlenmesi mümkün kılınmaktadır. Öte yandan, dil gelişimi bakımından da aynı etkiyi sürdürmektedir. Çizgi filmde rol alan karakterlerin yalnızca Kırgız Türkçesi ile konuşmaları, ülkenin resmî dillerinden bir diğeri olan Rusçaya yer verilmemesi küçük yaştaki çocukların dil eğitimi, gelişimi, bilinci ve farkındalıklarının oluşmasında çok büyük bir etkiye sahiptir. Çizgi filmde Kırgızistan'da yaşayan Özbek ve Rus karakterlerini canlandıran Alişer ve Alena'nın dahi aynı tutumu sergilemesi söz konusu etkiyi göstermek açısından önemli ayrıntılardır. Bu durum hedef kitlenin geniş olmasını sağlamakta ve çocuk, genç ve yetişkinlerde ana dili bilincinin yerleşmesine ve gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu çizgi filmin belki de en önemli özelliklerinden biri Kırgız Türkçesiyle hazırlanmış olmasıdır.

4.3. Geçiş Dönemleri

İnsan, yaşamın belli merhalesinde birtakım geçişlerle karşılaşır. Bu geçişler yeni bir başlangıç için önemli birer basamak ya da eşiktir. Geçiş dönemleri adı verilen bu evreler genel itibarıyla doğum, evlenme ve ölüm olarak üç kategoride değerlendirilir. Söz konusu geçiş ile ilgili pratikler Kırgız çizgi filmi Keremet Köç'te de yer almıştır. Söz gelimi, çizgi filmin *Tuşoo Toy* adlı bölümünde çocukların ilk adım atması üzerine kurulu düğün/tören olan *tuşoo toy*¹⁸ anlatılmıştır. Aktan, Akılay ve arkadaşları özelinde anlatılan düğün töreni, Alena ve Alişer'in daha önce bu pratik ile ilgili bilgilerinin olmadığı üzerine kurulmuştur. Geçiş töreni ile ilgili bilgi aktarımı bilhassa Aktan ve annesi tarafından sağlanmıştır. Bir yandan anlatım esnasında açıklamalar ekranda fotoğraflar ile desteklenerek izleyiciye aksedilir. Aktan'ın annesi düğüne ait pratiklerin anlatımında her milletin kendine özgü gelenek ve göreneklerinin olduğu hususuna dikkat çeker ve söz konusu gelenek ve göreneklere saygı duyulmasına ve onları

¹⁴ İlgili araştırma için bk. URL-1.

¹⁵ Yedi sayısının öğretimi ile ilgili örnek video için bk. URL-10.

¹⁶ O harfinin öğretimi ile ilgili örnek video için bk. URL-11.

¹⁷ İlgili bölüm için bk. URL-12.

¹⁸ İlgili bölüm için bk. URL-13.

korumanın gerekliliğine vurgu yapar. Yapılan açıklamalar bununla da kalmayıp Aktan'ın annesi tarafından çocuklara başka milletlerin doğum ile ilgili bir geleneği çok detaylı bir şekilde anlatılır.¹⁹ Bu anlatımda da fotoğraf ile örnekleme dikkat çeker. Bölüm sonunda tuşoo toyuna dair toplumda yapılan pratikler gösterilmiş ve çocuklar tarafından ritüeller gerçekleştirilmiştir. Böylelikle başta Kırgız toplumu olmak üzere Alişer, Alena ve başka etnik kökene sahip izleyicilerin hafızasında törenin kalıcılığı sağlanmıştır. Çizgi filmde dikkat çeken bir başka geçiş töreni ölümdür. Alişer'in dedesini kaybetmesi üzerinden ölüm konusu işlenmiştir.²⁰ Alişer, ağır hasta olan dedesini belli bir süre sonra kaybeder. Bu durum karşısında Alişer'in annesinin ölümün hayatın bir parçası olduğunu belirten ifadelerine yer verilir.

4.4. Özel Gün, Karşılama ve Uğurlama

Özel gün, karşılama ve uğurlamalar yılın ve yaşamın belirli dönemlerinde karşılaşılan durumlardır. Kırgız toplumu bu günlerin kutlanması, karşılanması ve uğurlanmasına oldukça önem vermektedir. Zira doğum günü, yılbaşı, kadınlar ve erkekler günü gibi günler özenli bir şekilde kutlanmaktadır. Yılbaşı, kadınlar ve erkekler günü gibi günler, devlet tarafından dahi belirli plan dahilinde kutlanmaktadır. Çizgi filmde de Kırgız toplumunda önemsenen bazı özel günler ele alınmıştır. Örneğin bir bölüm Akılay'ın doğum günü üzerine kurulmuştur. Aktan, Takay ve diğer arkadaşları Akılay'ın doğum gününü ona hediyeler vererek ve iyi dileklerde bulunarak kutlarlar. Çizgi filmin *8 Martka Karata Konsert/8 Mart ile İlgili Konser* adlı bölüm ise, 8 Mart'ta kutlanan Kadınlar Gününe²¹ ayrılmıştır. Çocuklar söz konusu günü kutlamak için yetenekleri doğrultusunda gösteri hazırlarlar. Örneğin Aktan ve Akılay dans ederek gösteriye katkılarını sunar. Bermet ise, Kırgızca şarkı söyleyerek gösteride rol alır. Söz konusu örnekler, bu günlerin toplumca nasıl karşılandığı ve kutlandığını göstermektedir. Ayrıca bu kutlamalar sevgi, saygı, duygu ve düşünce paylaşımı, birlikte ve beraber olma, dayanışma gibi değerlerin pekişmesine de katkıda bulunmaktadır.

Eski Cıl/Eski Yıl adlı bölümde ise, yeni yıl²² ile ilgili kutlamaya yer verilir. Bu bölümde yeni yıl gelmeden önce yapılan hazırlıklar anlatılır. Örneğin Aktan ve Akılay evleri süslerler. Eski yılı güzel bir şekilde bitirmek, eksik olan işlerini yapıp yeni yıla güzel ve yeni başlangıçlar yaparak başlamak isterler. Bu şekilde yeni yıla nasıl başlanırsa öyle geçeceği düşüncesi izleyiciye verilir. Dolayısıyla güzel bir şekilde yeni yılı karşılamak gerektiği dile getirilir. Yeni yıl ile ilgili başka bir bölümde ise, *balatı/yılbaşı ağacı* konu edilir. Aktan ve Akılay özelinde yılbaşı ağacının nasıl süslendiği anlatılır. Şekil ve süslerin nasıl yapılması gerektiği tek tek

¹⁹ Söz konusu bölüm için bk. URL-13.

²⁰ Söz konusu bölüm için bk. URL-14.

²¹ İlgili bölümü izlemek için bk. URL-15.

²² İlgili bölümü izlemek için bk. URL-16.

pratik olarak gösterilir.²³ Yeni yılın konu edildiği *Balatını Koozdoybuz/Yılbaşı Ağacını Süslüyoruz* adlı bölümde ise, Ayaz Ata'ya²⁴ yer verilmiştir. Aktan, Akılay ve Takay üzerinden Ayaz Ata'nın gerçekte olup olmadığı sorgulanır. Bununla ilgili olarak gerçek yaşamdan çocukların röportajına yer verilerek onların da düşünceleri alınır. Genel olarak çizgi filmdeki karakterler ve röportajdaki cevaplar doğrultusunda Ayaz Ata'nın gerçek bir kişi olduğu belirtilir. Ayaz Ata'nın köye gelerek evlere hediyeler bırakması ile bölüm devam ettirilir. Çizgi filmde Ayaz Ata figürü ise, beyaz sakallı ve bıyıklı, kırmızı ve beyaz şapkalı, kırmızı renkli Kırgız desenli hırkası ile izleyiciye sunulur. Elinde kırmızı renkli eldiveni ile asası da mevcuttur.²⁵ Kırgız toplumunun uzun bir süre Ruslarla bir arada yaşamış ve hâlihazırda da yaşayışını sürdürmesi yeni yıl kutlamaları ile doğrudan ilişkilidir. Çizgi filmde yeni yıl ile ilgili bölümlere oldukça fazla yer verilmesi de bunun bir göstergesidir. Bu durum Ayaz Ata figürünün fiziksel özelliklerinde de açıkça görülmektedir.

Ata-eneni Saparga Uzatuu/Anne ve Babayı Yolcu Etme adlı bölümde ise, Aktan'ın babasını uzun yolculuğa uğurlaması²⁶ konu edilir. Bu uğurlama, çocuklara karşı ailelerin nasıl davranmaları gerektiği üzerinde durularak verilmiş ve çocukların duygu durumları göz önünde tutulmuştur. Böylece hayatta bu tür ayrılıkların mümkün olabileceği ve giden kişilerin bir gün dönebileceği vurgusu yapılmıştır. Kişiler yolcu edilirken ve akabinde beklenirken yaşanabilecek durumlar izleyiciye yansıtılmıştır.

Çizgi filmde başka milliyetten olan karakterlerin özel gün kutlamalarına da yer verilmiştir. Örneğin, *Elderдин Kaada-salıtтары/Yabancıların Gelenekleri* adlı bölümde Kırgızistan'da yaşayan Rus Alena'nın *kıştı uzatuu künü menen cazdı tosuu* veya baharı müjdeleyen gün olarak adlandırılan Maslenitsa²⁷ gününün kutlaması ele alınmıştır. Aktan ve Akılay söz konusu günün kutlandığına daha önce şahit olmamıştır. Zira Kırgız geleneğinde böyle bir kutlama mevcut değildir. Netice itibarıyla bu özel günün Rus kültürüne has olduğu ve her bir milliyetin kendisine özgü özel günleri, bayramları ve geleneklerinin olduğu ifade edilerek farklı kültürel unsurlara saygı duymak ve yakınlarıyla Maslenitsa'yı kutlarlar. Kutlama esnasında Alena'nın annesi, Aktan ve Akılay'a Ruslar için bu günün ne anlam ifade ettiğini detaylı bir şekilde açıklar. Anlatılanlar gerektiği mesajı verilmiştir. Bölümün sonunda Aktan ve Akılay, Alena'nın evine gider ve Alena'nın ailesi açıklama esnasında izleyiciler için fotoğraflarla desteklenir.

4.5. Giyim Kuşam Kültürü

²³ İlgili bölüm için bk. URL-17.

²⁴ Ayaz Ata, günümüz Kırgız toplumunca Noel Baba ile özdeşleşmiş bir figürdür. Çizgi filmde de bu hâliyle Ayaz Ata anlatılmıştır.

²⁵ İlgili bölüm için bk. URL-18.

²⁶ İlgili güne dair detaylı bilgi için bk. URL-19.

²⁷ İlgili güne dair detaylı bilgi için bk. URL-20.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

Dijital kültürün gerek sözlü gerek yazılı kültüre göre çeşitli bir görünüm sunması (Özdemir 2019: 188) hedef kitesinin geniş çaplı olmasını sağlamıştır. Zira dijital kurguda duyuşal ve görsel uyarıların fazla oluşu izleyici ve okuyucu kitlesi üzerindeki etki oranını artırmaktadır. Bu bakımdan, dijital kurgudaki herhangi bir görsel unsurların varlığı bireyin öğrenme ve öğrendiğini hafızada uzun süre tutma gücünü artırmaktadır. Görsele hitap eden içerik bilinç düzeyinde ve bilinçaltında bireyde olumlu veya olumsuz bir biçimde etki yaratır. Keremet Köç çizgi filminde bu hususların gözetilmesi görsel materyal kullanımının fazla olmasına sebep olmuştur. Bu durumun iyi bir örneğı çizgi filmdeki karakterlerin kıyafet tercihlerinde görülebilir. Örnek birer Kırgız çocuğunu temsil eden Aktan ve Akılay'ın kıyafetleri, millî ve geleneksel Kırgız kıyafetidir. Çizgi filmde Aktan, Kırgız desenlerini içeren mavi renkteki kıyafeti ve Kırgız millî baş giysisi *kalpak* ile izleyiciye sunulmuştur. Akılay ise, kırmızı renkteki Kırgız desenli millî kıyafeti ve Kırgız millî baş giysisi *şökülö* ile izleyiciye yansıtılmıştır. Bunların yanında kökül saçıyla Aktan, örgü saçıyla Akılay dikkat çeker. Aktan ve Akılay'ın kıyafetleri mevsim geçişlerinde dahi gelenekselliğini korumaktadır. Kıyafet ve baş giysileri değışse bile millîlik hususu tüm bölümlerde korunmaktadır. Çizgi filmde yalnızca Akılay ve Aktan'ın kıyafetleri geleneksel Kırgız giysisi değıldir. Büyükanne ve büyükbaba, Telibay Tentek ve çocukların ebeveynleri de Kırgız giyim kültürünün örneklerini taşımaktadır. Çizgi filmde, maddi kültür öğelerinden biri olan giyim kuşama yaklaşımın bu denli bilinçli olması küreselleşen dünyada bilhassa çocuklar özelinde aidiyet ve kimlik bakımından bir farkındalık işlevi üstlenmektedir. Esasen modernleşmeyle birlikte günümüz Kırgız toplumunda modern giyim kuşam etkisi kendini göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte, geleneksele olan bakış açısının küçümseyici bir tutumun aksine teşvik edici şekilde aktarılması hedef izleyici kitlesi için oldukça anlamlıdır. Değışen ve küreselleşen dünyanın bir yansıması olarak söz konusu hususun yansıtılmaması bunun istendik bir davranış olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Kırgız kimliğı, giyim kuşam kültürü, kültürel millîlik ekseninde içerikler sunan söz konusu çizgi film yoluyla çocuk, genç ve yetişkinlerden oluşan izleyici kitlesine çeşitli kültürel öge ve kod aktarılmaktadır.

Keremet Köç'te, Kırgızistan'da yaşayan Özbek Alışer ise geleneksel Özbek kıyafeti ve baş giysisi ile yer alır. Kırgızistan'da yaşayan Rus Alena ise mavi renkli elbise giymiş, sarı saçlı bir karakter olarak yaratılmıştır. Söz konusu örnekler, Kırgızistan'da yaşayan diğere milliyetlerden insanların kültürlerine saygı duyulduğunu belirtmek ve saygı duyulması gerektiğini de vurgulamak açısından dikkate değıerdir. Çizgi filmde Alışer ve Alena'nın, Akılay ve Aktan'ın yakın arkadaşları olarak verilmesi de bu hususun üzerinde bilinçli bir şekilde durulduğunu somutlamaktadır. Zira hâlihazırda Kırgızistan'da farklı etnik gruplar yaşamaktadır. Dolayısıyla bu örnek üzerinden Keremet Köç'ün izleyici kitlesine farklı etnik grupların kültür ve geleneğine saygı duyulması gerektiğı mesajını aktardığı görülmektedir.

4.6. Çocuk Oyunları

Keremet Köç'te *kuurçak*/bebek oyuncak ile oynama, top, saklambaç gibi geleneksel oyun ve oyuncaklara yer verilmiştir. *Caşınmak*/Saklambaç adlı bölümde Aktan, Akılay, Takay ve tavşan arasında *Caşınmak*/Saklambaç²⁸ oyunu oynanır. Söz konusu bölümde oyunun kuralları ve nasıl oynandığı pratiğe aktarılarak izleyiciye sunulur. Böylelikle çocuk izleyiciye oyuna dair kurallar ve oyunun nasıl oynandığı öğretilmiş ve aktarılmış olunur. *Kuurçak Teatr*/Kukla Tiyatrosu adlı bölümde ise, kukla oyunu hakkındaki bilgilendirmeyi içermektedir. Kukla yapmayı bilen ustanın röportajı ve videosuna yer verilerek söz konusu oyun izleyiciye tanıtılır ve anlatılır. Çizgi filmdeki çocuklar ve ekran karşısındaki izleyiciye kuklanın nasıl yapıldığı video ve ses desteği ile detaylıca verilir.²⁹

Kış mevsiminde çocukların hangi kış oyunlarını³⁰ oynayabileceği çizgi filmde üzerinde durulan bir diğer konudur. Kar topu ile oynama, kayak ve kardan adam yapma ve buz hokeyi örnek olarak gösterilen oyunlardandır. Örneğin, kayak oyunu çizgi filmde iki grup oluşturulup yarışma şeklinde oynanmıştır. Böylece çocuklara grup birlikteliği, dayanışma, yardımlaşma gibi değerler aktarılmış olunur. Aynı husus buz hokeyinin oynanması için de geçerlidir. Öncelikle buz hokeyi ile ilgili gerekli araç-gereçler açıklanmış, ardından oyunun nasıl oynandığı ve kuralları hakkında bilgi verilmiştir. Böylece geleneksel Kırgız toplumunda modern bir oyunun tanıtımı ve nasıl oynandığı izleyicilere kazandırılmıştır. Öte yandan, bu çağın oyuncakları ile oyun oynanma da çizgi filmde yer almıştır. Söz gelimi *Ata-eneni Saparga Uzatuu*/Anne ve Babayı Yolcu Etme adlı bölümde Aktan puzzle ile minare yapar.³¹ Geçmiş ile günümüz oyun ve oyuncaklarının bir arada sentezlenerek verilmesi çizgi filmin günümüz yaşantısına adapte edilerek sunulduğunu somutlamaktadır.

Şaardık Kanikuldar/Kent Tatilleri adlı bölümde ise, modern çağın çocuk oyunları üzerine olan olumsuz etkisinin eleştirisi yapılır. Mezkûr eleştiri Aktan'ın şehre gelmesi üzerine kurulur. Aktan parkta oyun oynayan çocukların yanına gider ve onlarla oyun oynamak istediğini dile getirir. Her bir çocuk köyden gelen geleneksel kıyafetli Aktan ile oyun oynamak istemez. Hatta bir çocuk Aktan'ın kalpağının komik olduğunu söyleyerek ona güler. Bölümün sonunda Aktan ile oyun oynamayı istemeyen çocuklar oyun oynarlar.³² Bu bölümde şehirdeki çocukların bireysel oyun oynama odaklı olmaları, grup birlikteliği veya grup oyunlarına karşı tutumları olumsuz bir şekilde eleştirilmiştir. Öte yandan, çizgi filmin ana amaçlarından şaşılmayarak hedef kitleye sonucun olumlu bir biçimde yansıtılması yönündeki işlevsellik de verilmiştir.

4.7. Yeme İçme Kültürü

²⁸ İlgili bölüm için bk. URL-21.

²⁹ İlgili bölüm için bk. URL-22.

³⁰ İlgili bölüm için bk. URL-23.

³¹ İlgili bölüm için bk. URL-19.

³² İlgili bölüm için bk. URL-24.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

Kırgızların geçmişte konargöçer bir topluluk yapısına sahip olması günümüz yaşamlarına da sirayet etmiştir. Nitekim Kırgızlar coğrafi ve iklim şartları dolayısıyla konargöçer yaşam sürdükleri zamandaki gibi günümüzde de daha çok hayvancılık ve tarım ile geçimlerini sağlamaktadır. Maddi kültür ürünlerinden olan yeme içme kültürü de bunun ekseninde teşekkül etmiştir. Yeme içme gıdalarının çoğunluğu tarımsal ve hayvansal gıdalardan oluşmaktadır. Yeme içme kültürü envanterleri de bu bağlamda şekillenmiştir. Keremet Köç'te bu husus ele alınan konulardan biri olarak küçükten büyüğe herkesin dikkatlerine sunulmuştur. Zira geleneksel yollarla hazırlanan hayvansal gıdalara yönelik *Ayran*/*Yoğurt* adlı bölümde izleyiciyle buluşturulmuştur. Söz konusu bölümde yoğurdun³³ nasıl yapıldığı üzerinde durulmuş, bununla birlikte diğer hayvansal gıdaların geleneksel yöntemlerin de kullanımı ile nasıl elde edildiği fotoğraflarla desteklenerek anlatılmıştır. Kırgızların millî içeceği *kımız* hakkında bilgi verilirken aynı zamanda izleyicilere içeceğin faydası hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca süttten yoğurdun ve kaymağın, kaymaktan ise *sarı may*/tereyağın nasıl yapıldığı üzerinde de durulmuştur.

Mömö Cemişter, *Caşılçalar*/Meyve ve Sebzeler adlı bölümde ise tarımsal gıdalara ayrılır.³⁴ Bölümde öncelikle meyve ve sebzelerin adlarının öğretimi üzerinde durulmuş, ardından meyve ve sebzelerin nerede ve nasıl yetiştirildiği anlatılmıştır. Anlatım fotoğraf ve sesle desteklenerek algılama ve öğrenme daha etkili hâle getirilmiştir. Modern çağın çocuklarının pek çoğunun meyve veya sebzenin nerede yetiştiği konusunda fikir sahibi olmadığı düşünüldüğünde sebze ve meyvelerin nerede ve nasıl yetiştirildiklerine odaklanan bölümün bilhassa çocuk izleyiciler üzerinde kaydadeğer bir etki yaratacağı açıktır.

Kırgız toplumu için oldukça büyük öneme sahip olan yiyeceklerden biri de *nan*/ekmeğdir.³⁵ Günümüzde pek çok aile maddi kültür öğelerinden birini oluşturan ekmeği geleneksel yöntemlerle kendileri pişirmektedir. Küçük yaşta çocuklara ekmeğin yapımı ile ilgili verilen *Nan*/Ekmek adlı bölüm, tamamen ekmeğe ayrılmıştır. Ekmek, buğdayın ortaya çıkma aşamasından başlanarak anlatılır. Aktan, Akılay'ın soruları ile anlatım daha da netlik kazanır. Çocuklar buğdaydan unun nasıl yapıldığını öğrenmek için *tegirmen*/değirmene giderler. Söz konusu yerde hâlihazırda da kullanımı devam eden değirmen taşları gösterilerek buğdaydan un elde edilmesi konusunda çocuklar bilgilendirilir. Bir sonraki aşama için tandırın olduğu yere giderler. Böylelikle ekmeğin oluşum aşamaları çocuklar özelinde detaylı bir şekilde izleyicilere aktarılır. Ayrıca izleyicilere "Hamurdan ne yapılır?" sorusu sorularak cevaplar alınır. Cevap olarak *mantı*, *boorsok*, *nan* gibi geleneksel Kırgız yemek ve yiyecekleri de söylenir.

³³ İlgili bölüm için bk. URL-25.

³⁴ İlgili bölüm için bk. URL-26.

³⁵ Ekmek ile ilgili bölüm için bk. URL-27.

Çizgi filmde, küreselleşme ve modernleşmenin yaratmış olduğu olumsuz hususlardan biri olan zararlı yiyecek ve içeceklerin eleştirisine de yer verilmiştir.³⁶ Hangi yiyecek ve içeceğin zararlı, hangilerin yararlı olduğu tek tek gösterilerek detaylıca açıklanmıştır. Çocukların anlaması ve hafızalarında daha kalıcı olması düşünülerek zararlı yiyecek ve içecekler konuşturulmuştur. Örneğin cips ve pasta konuşturulup çocukların sağlıklarına olan etkisi anlatılmıştır.

4.8. Müzik ve Dans Kültürü

Çizgi filmler, sözlü ve yazılı kültüre ait unsurları ele alırken modern çağın gereksinimlerini de bünyesine dahil ederek kültürel kaynakları farklı formlarda ortaya koyabilmektedir (Taş Alicenap 2015: 17). Söz konusu iletişim aracının hedef kitlesi ağırlıklı olarak çocuklardır. Dolayısıyla gerek görsel gerek işitsel öğelerin tüm unsurlarının kullanımı büyük öneme sahiptir (Uçan, 2018: 1135). Bu açıdan yaklaşıldığında Kırgız çizgi filmi Keremet Köç çocuklar üzerinde ciddi bir etkiye sahip olmuştur. Zira çizgi filmde ses, ışık, resim, hareket gibi unsurlar oldukça profesyonel bir biçimde kullanılmıştır. Bu durum çocukların algılama, öğrenme ve etkilenme hususlarına büyük katkı sağlamıştır. Söz konusu husus, bilhassa müzik ve dansın kullanımı ile başarılı bir ivme kazanmıştır. Tıpkı masallardaki formel geçişler gibi çizgi filmde de geçişler şarkıların kullanımı ile sağlanmıştır. Aktan ve Akılay herhangi bir kısa veya uzun yolculuğa çıktığında şarkı söyler ve şarkı bitiminde gitmek istedikleri yerde olurlar. Söylenen şarkılar bölüm hangi hikâye veya durum üzerine kurulu ise ona özel olarak da değişebilmektedir. Böylelikle geçişler şarkı söyleme yardımı ile eğlenceli bir hâle dönüştürülerek izleyiciye sunulur.

Esasen çizgi filmin her bölümünde şarkıya yer verilir. Bu durum her bölümün sonunda ve bitiminde açıkça görülmektedir. Bölümlerde söylenen şarkıların hepsi anlamlıdır. Bölüm ortasında veya herhangi bir zaman diliminde söylenen şarkıların içeriği ise bölümdeki içeriğe göre değişebilmektedir. Örneğin, *Azık Tülüktör/Yiyecekler* adlı bölümde yolunu kaybeden çocuklar için yol gösterici işlevi gören araç ile ilgili bir şarkı söylenmiştir.³⁷

Çizgi filmde söylenen her bir şarkının anlamlı olduğu yukarıda ifade edilmişti. Sevgi, dostluk, dayanışma, beraberlik, yardımseverlik gibi değerler izleyicilere verilen mesajlar arasındadır. Örneğin:

Biz cakşı dostorbuz

Biz iyi arkadaşız

Biz birge bolobuz

Bir birlikte oluruz

Ar kaday bolsok dağı

Ne kadar farklı olsak da

³⁶ İlgili bölüm için bk. URL-28.

³⁷ Örnek için bk. URL-28.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

Biz kanday sonunbuz.

Biz nasıl da güzeliz.

şarkısı değerler aktarımı bakımından dikkat çekicidir. Çizgi filmde sıklıkla tekrarlanan bu şarkı, zikredilen değerlerin izleyiciye aktarılmasına verilen önemi somutlamaktadır.

Başka bir örnek ise Aktan, Akılay ve Takay'ın yolculuğa çıktıklarında söyledikleri şarkıdır. Bu şarkı dayanışma, birliktelik, yardımlaşma gibi kavramların ve değerlerin öğretimi açısından son derece önem arz etmektedir:

Calgız çıksañ col uzun (x2)

Yola yalnız çıktığında yol uzun

Dos menen col kısa.

Dost ile yollar kısa olur.

Dostor barda kol uzun(x2)

Dostlar olduğunda kolun uzun olur

Dos cokto kol kısa

Dost olmadığında kol kısa olur.

Şarkının dostluk kavramına dikkat çekmektedir. Aşağıda alıntılanan şarkı ise her bölümün sonunda söylenmektedir. Söz konusu şarkı çocuklar ve yetişkin izleyicilere uyarı ve güzel dilek üzerine inşa edilmiştir:

Bugün körgöndü unutupaylı

Bugün izlediklerimizi unutmayalım

Bilim kuşun karmap kubalap

Bilimi kucaklayıp ilerleyelim

Cakşı tüş körüp biz uktaylı

Güzel düş görerek uyuyalım

Erteñ keremet köç ulanat.

Yarın Keremet Köç devam edecek.

Çizgi filmde yalnızca müzik ve dans ile ilgili içerikler yer almamaktadır. Bunun yanında çizgi filmde gerek modern müzik aletleri³⁸ gerek geleneksel müzik aletlerinin tanıtımı da yapılmıştır. Müzik aletleri türlerine göre ayrılmış ve enstrümanlar fotoğraflarla desteklenerek anlatılmıştır. Söz gelimi telli çalgılardan gitar, komuz; üfleli aletlerden surnay vd.; vurmali çalgılardan davul, def gibi çeşitli müzik aletlerine yer verilmiştir. Böylelikle izleyiciye hem millî hem de modern çalgıların tanıtımı ve aralarındaki farklar verilmiştir.

5. Kültürel Ekoloji

Özdemir'e göre (2018: 8) geleneksel bilgi ve deneyim eskilik, kaynak veya elde edilme biçiminden ziyade işlevleri esas alınarak değerlendirilmekte ve önemsenmektedir. Dolayısıyla geleneksel kültürün temelini işlevselliği oluşturmaktadır. Geleneksel kültür işlevsel olduğu müddetçe bir sonraki nesle aktarılır. Bu sebeple gelenek veya kültür, geçmişten günümüze yaratıcı yaklaşımlarla güncellenmeli ve dönüştürülmelidir. Günümüz modern çağı düşünüldüğünde küreselleşen dünyada seri üretim ve fabrikasyona dayalı üretimler çevre ve doğaya olan yaklaşımı da beraberinde değiştirmiştir. Bu husus üretmekten ziyade tüketmeye

³⁸ İlgili bölüm için bk. URL-29.

odaklı bir neslin oluşumunda gözlemlenebilir. Mezkûr durumdan etkilenen hususlardan biri de insan-doğa-çevre ilişkisidir. Bu husus, Kırgızlar özelinde değerlendirildiğinde durum nispeten daha farklı gözükmemektedir. Ülkenin iklim ve coğrafi özelliklerine bağlı olarak insanların geçim kaynaklarının temelde hayvancılık ve tarımsal üretime dayalı olması ve ülkede modernleşmenin nispeten daha sınırlı hâlde yaşanmakta olması söz konusu ilişki üzerine olumlu etkiler yaratmaktadır. Ancak bununla birlikte, yaşanabilir bir alan yaratmak, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla insanlarda bilinç ve farkındalığın oluşumuna dikkat edilmesi gerekliliği Kırgız çizgi filmi Keremet Köç özelinde izleyicilerin dikkatlerine sunulmuştur. Çizgi filmin *Issık-Köl* adlı bölümü, Isık Göl'deki çöpleri³⁹ konu edinmiştir. Aktan ve Akılay hayal ettikleri Isık Göl ile karşılaşamayınca hayal kırıklığına uğrarlar. Zira insanlar gölün çevresini kirletmiş ve çöpleri toplamamıştır. Temiz bir çevrenin olmaması ve insanların dikkat etmemiş olmasının eleştirisi çok iyi bir şekilde çizgi filmde işlenmiştir. Bölümde verilen mesaj ise, herkesin kendi çöpünü kendisinin toplaması ve çevreyi temiz tutması gerektiği yönündedir. Aktan ve Akılay'ın çöpleri toplayıp çöp kutusuna atması izleyicilere verilen diğer önemli mesajlardandır. Çöp konusu, *Taşlandı/Çöp* adlı bölümde de işlenmiştir. Öncelikle çöpleri yere atmanın çevreye ve insan sağlığına olan zararlarına değinilerek onların tek tek ayrıştırılıp geri dönüşüm kutularına atılması gerektiği yönünde bilgilendirme yapılmıştır. Geri dönüşüm, günümüzde oldukça önemsenmesi gereken bir konudur. Zira plastik, kâğıt, ahşap, cam, metal gibi atıkların yeniden kullanımı çevre, insan sağlığı ve sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir. Çizgi filmde, bu hususun önemi ve zaruri oluşu üzerinde durulması izleyicinin bilinçlenmesi ve izleyicide farkındalık oluşturmak adına önem arz etmektedir.⁴⁰

Geleneksel bilinç, doğa ve insan uyumu temelli olup geleneksel kültürün oluşmasında önemli bir yere sahip olmuştur (Yolcu ve Aça 2019: 862). Keremet Köç'te ele alınan temalar izleyici/alıcı kitlesi üzerinde geleneksel bilincin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Zira çizgi film günümüz Kırgızistan coğrafyasını, doğasını, yaşantısını dört mevsim etkili bir biçimde izleyiciye aksettirmiştir. Zaman zaman izleyicinin bilinçli, eğitilmiş ve farkındalıklı olması için çizgi filmin içeriğinde deprem,⁴¹ çığ⁴² gibi yaşamda karşılaşılması muhtemel doğal afetlere de yer verilmiştir. Bunlardan başka doğadaki canlıların tanıtılması, özelliklerinin açıklanması ve onların doğa, çevre ve insana olan faydaları üzerinde durulmuştur. Bununla ilgili olarak hayvan⁴³ ve bitkiler doğal ortamlarında izleyiciyle buluşturulmuştur. Söz konusu bütüncül yaklaşım Keremet Köç'ü oldukça özel kılmaktadır. Bu bakış açısı *Tokoydo Seyildöö/Ormanda Gezmek* adlı bölümde detaylı bir şekilde doğa güzelliğinin verilmesi ile hedef kitleye

³⁹ İlgili bölüm için bk. URL-30.

⁴⁰ İlgili bölüm için bk. URL-31.

⁴¹ İlgili bölüm için bk. URL-32.

⁴² İlgili bölüm için bk. URL-33.

⁴³ İlgili bölüm için bk. URL-34.

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

sunulmuştur. Kış mevsiminde çocukların ormana gidip gezmeleri, doğanın içerisindeki uyumları ele alınan başka bir konudur. Bunun yanında kış mevsiminde hangi hayvanların sıcak yerlere gittiği, hangi hayvanların kış uykusuna yattığı bilgisi görsellerle desteklenerek izleyiciye sunulmuştur. Böylece mevsim geçişlerinde canlıların neler yaptığı özellikle çocuk izleyiciler için bilgi içerikli olarak aktarılmıştır.⁴⁴

6. Kültür Ekonomisi

İnternet, günümüz çağının kültür ekonomisinin bağlamını oluşturmaktadır. Kültürel bir ürün, sanal dünyanın ağları vasıtasıyla kolaylıkla erişilebilir, tanıtılabilir, pazarlanabilir ve tüketilebilir konuma gelmiştir. Bütün bu işlevler, internetin kültür ekonomisini özerkleşmesine katkı sağlamıştır. Söz konusu araç, ortam ve ürünler ulusal veya küresel ekonominin önemli bir bölümünü oluşturmuştur (Özdemir 2008: 97). Söz konusu katkının sağlandığı dijital kurgu ürünlerinden biri de animasyondur. Kırgız kültür ekonomisinin ve aktarımının sağlandığı dijital kurgu ürünlerinden biri olan *Keremet Köç*'ün tarihinin 2007 yılına kadar uzanmış olması ve hâlihazırda da etkinliğini sürdürmekte olması hem ulusal hem de küresel ölçekte önemli bir işlevi bünyesinde barındırdığını göstermektedir. Başlangıçta ulusal kanal UTRK ve yan yayın organlarıncı gösterilmiş, ardından YouTube gibi sosyal medya ortamlarında gösterilerek erişimi genişletilmiştir. Çizgi filmdeki Aktan ve Akılay gerek fiziksel ve karakter özellikleri gerek giyim kuşamları ile örnek Kırgız erkek ve kız çocuğunu yansıtmaktadır. Buna bağlı olarak toplumsal hafızanın unsurları olarak sosyal hayatın içerisinde pek çok detayda *Keremet Köç*'ten izler bulunmaktadır. Çizgi filmin karakterlerinden oyuncak bebekler ve onların resimlerinin bulunduğu kıyafetler ve hediyelik eşyalar üretilmiş, etnik yerlerde heykelleri dikilmiş, anaokulu ve ilköğretim okullarının duvarlarına resimleri asılmış ve bazı okullara ismi verilmiştir. Animasyon aracılığıyla kültür ekonomisine dönüştürülen bir oyuncak, karikatür, çocuk oyunu, giyim kuşam, aksesuar, hediyelik eşya vd. (Özdemir 2022: 331) gerek çocuklara gerek yetişkinlere hitap edebilmektedir. Bu husus bunların çok fazla satılmasının yanı sıra kültürün de aktarılmasına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla kültür ekonomisi, ekonomik bir argüman olmanın yanında kültür aktarımının oluşumunda da büyük etkiye sahip bir olgudur (Aslan 2021: 1066). Bu örnekler, Kırgız toplumunda *Keremet Köç*'teki bilhassa ana karakterlerin benimsendiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle *Keremet Köç*'ün kültür aktarımının yanı sıra kültür ekonomisi için de ciddi bir katkısı olduğu açıktır.

Keremet Köç, kültürel ekonomiye YouTube'da Kırgız Türkçesinin yanı sıra Rusça⁴⁵ izlenen bir çizgi film olarak da katkıda bulunmaktadır. YouTube'daki izlenmelerin dışında, TRT'nin Türk dünyasındaki Türklere yönelik uluslararası içerikli yayın yapan çok dilli

⁴⁴ Söz konusu bölüm için bk. URL-35.

⁴⁵ Rusça örnek video için bk. URL-36.

televizyon kanalı TRT AVAZ'da⁴⁶ Türkiye Türkçesi altyazı olarak belli süre yayınlanması ise ayrıca bahsedilmesi gereken bir detaydır. Bu örneklerin tamamı Keremet Köç'ün Kırgız toplumuna ve Kırgızistan'a kültür ekonomisi özelinde ulusal ve uluslararası düzeyde katkı sağladığını somutlar niteliktedir. Bu hususlar ayrıca Kırgız kültürünün tanınması ve aktarılmasında da etkili olmuştur.

Sonuç

Çizgi filmler kültürün korunması, aktarılması, sürdürülmesi, değişim ve dönüşüm veya kültürel etkileşim yaşamasında önemli bir işleve sahiptir. Bununla birlikte bireylerin bilinç ve farkındalık düzeyinin artmasında da etkili olmaktadır. Çocuklar özelindeki işlevleri düşünüldüğünde eğlendirme işlevi akla ilk gelendir. Eğlendirirken eğitime amacına da hizmet eden çizgi filmler yoluyla çocuk pedagojisine yönelik işlev iyice pekiştirilmektedir. Eğitime ve eğlendirme işlevlerinin yanı sıra yaratıcılık ve hayal dünyasını genişletme gibi etkiler de dikkat çeker. Ebeveynler özelinde ise, eğitim süreçleri bakımından bir rehber niteliğindedir. Bahsedilen hususların öne çıktığı çizgi filmlerden biri olan Kırgız çizgi filmi Keremet Köç; çocuk, genç, yetişkin ve aileye hitap etmesi ile geniş bir hedef kitleye sahiptir.

Günümüz teknoloji çağı doğrultusunda çizgi filmlere farklı dijital kanallar yoluyla erişimin sağlanmış olması hedef kitlenin izleme oranını artırmıştır. Keremet Köç'e de çeşitli televizyon kanallarının yanı sıra internet ortamından farklı dijital kanallar yoluyla da erişim sağlanmaktadır. Bu husus çizgi filme alıcı/izleyici kitlenin arzını da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla alıcı/izleyici kitlenin artması kültür ve ana dili konularında bilincin ve farkındalığın oluşması ve yayılması hususuna da katkı sağlamaktadır. Tıpkı masalarda olduğu gibi çizgi filmin her bölümünde iyinin veya iyiliğin her zaman kazandığı, kötünün veya kötülüğün ise her durumda kaybettiği vurgusu yapılmıştır. Bunun yanında iyilik, dostluk, arkadaşlık, dürüstlük, doğruluk, ahlak, adalet, hak, dayanışma, yardımseverlik gibi değerlerin eğitimi ve öğretimi üzerine de yoğunlaşmıştır. Sonuç olarak modern çağ, kültürün farklı ortamlarda yeniden üretilip farklı mecralarda nesillere aktarılma zarurulüğünü ortaya çıkarmış ve söz konusu husus pek çok toplum tarafından dikkate alınmıştır. Kırgız çizgi filmi Keremet Köç bu duruma iyi bir örnektir. Çağın dinamiklerine uygun bir biçimde yaratılan Keremet Köç çizgi filmi, bilhassa küçük yaştaki izleyicileri eğlenceli yönüyle ekranda tutarak çocuk pedagojisi, değerler eğitimi, formal ve informal eğitim, ana dili bilinci, toplumsal, sosyal, kültürel pek çok alandaki öge ve kodlamaların aktarımına örnek bir yapımla olarak Kırgız toplumu ve kültürüne katkı sağlamıştır. Bunun yanında çizgi filmin, Kırgız kültürünü derin bir perspektif ile ele alması, kültürün pek çok öge ve kodlarına ışık tutması ile Kırgız kültürel ifade çeşitliliğinin genişlemesi ve küresel konuma gelmesine büyük katkılar

⁴⁶ Örnek video için bk. URL-37.

eklemlemiştir. Bu ve buna benzer yapım veya projelerin küreselleşen dünyada kültürün güncellenip aktarımı açısından oldukça gerekli olduğu söylenmelidir.

Kaynakça

- Aslan, Erkan. 2015. "Keloğlan Animasyon Filmi Örneğinde Kültürel Animasyon ve Kültür Ekonomisi". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, Erkan. 2016. "Dede Korkut Hikâyeleri Animasyon Filminin Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi". III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası Bildiriler Kitabı ss. 217-224 içinde İzmir.
- Aslan, Erkan. 2021. "Animasyon (Çizgi Film) Tarihine Kültür Aktarımı Açısından Bir Bakış". *Folklor Edebiyat* 27(4): 1059-1074.
- Atan, Uğur. 1995. "Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri". Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çerikan, Fidan Uğur. 2020. "Keloğlan Çizgi Film Örneklemeyle Kültür Politikası ve Eğitim Yönünden Çizgi Filmler". *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 9(23): 271-280.
- Durmuş Bastı, Duygu. 2016. "Bir Çizgi Filmin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi: Pepee Örneği". Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ekici, Metin. (2008). "Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme". *Millî Folklor* 80: 33-39.
- Erdoğan Çakar, Banu. 2022. "Kırgız Sinemasında Kültürel Kod ve Göstergelerin Sunumu: Kökbörü Filmi Örneğinde". *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi* 7(1): 1-12.
- Fedakar, Pınar. 2011. "Çizgiyi Aşanlar: Cille Türk Mitolojisinin Çizgi Filmde Kullanılması ve Çizgi Filmle Aktarılması". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* XI/1: 107-120.
- Hobsbawm, Eric. - Ranger, Terence. 2006. *Geleneğin İcadı*. Çev. Mehmet Murat Şahin. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- İri, Murat. 2011. "Küreselleşme ve Kırgızistan Sineması: Bir 'Yabancı Sinema' Dili Üzerine Okumalar". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 0(35): 41-56.
- Kaba, Fethi. 1992. "Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı". Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karakuş, Neslihan. 2016. "Maysa ve Bulut İsimli Animasyon Çizgi Filmin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13(34), 134-149.
- Keloğlu İşler, Esra. 2013. "Kültürel Ekme Kuramı Bağlamında Türkiye Üretimi Çizgi Filmler ve Çocuk Bilincinin İnşası". *İletişim ve Diplomasi* 2: 65-80.
- Kiyat, Arzu. 2023. "Kırgız Toplumunda Aksakal". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* 12(3): 957-967.
- Oğuz, M. Öcal. 2009. "Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade Çeşitliliği". *Millî Folklor* 21(82): 6-12.

- Ong, J. Walter. 2013. *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi*. Çev. Sema Postacıoğlu Banon. İstanbul: Metis Yayınları
- Ölçer Özünel, Evrim. 2012. "Kırkyama Kahramanlar: Tarihi Çizgi Romanlarda Gelenek İcadı ve İmhası". *Millî Folklor* 95: 170-174.
- Öncül, Kürşat. 2019. "Romantik Milliyetçilikten Çizgi Film Gerçekliğine". *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu (26-28 Eylül)* ss. 1253-1259 içinde Van.
- Özdemir, Mehmet. 2019. "Dijital Kültürde Anlatı, Anlatıcı ve Deneyimleyici". Ed. Mehmet Özdemir. ss. 181-215 içinde İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Özdemir, Mehmet. 2022. "Dijital Kültürde Yeni Yaratmalar: Keloğlan Masalları". *Hars Akademi* 5 (2): 326-337.
- Özdemir, Nebi. 2001. "Türkiye'de Halkbilimi/Kültürbilimi-Medya İlişkisi". *Türkbilig* 2: 110-117.
- Özdemir, Nebi. 2008. *Medya, Kültür ve Edebiyat*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Özdemir, Nebi. 2018. Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 8(1): 1-28.
- Özön, Nijat. 1981. *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Taş Alicenap, Çiğdem. 2015. "Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarının Kullanılması". *Türklük Bilimi Araştırmaları* 37: 11-26.
- Türkmen, Nilgün. 2012. "Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee". *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 36(2): 139-158.
- Uçan, Bahadır. 2018. "Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11(55): 1134-1144.
- Yolcu, M. Ali - Aça, Mustafa. 2019. "Geleneksel Ekolojik Bilgi ve Folklor". *Folklor/Edebiyat* 25(100): 861-871.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1 "Yunisef Kırgızistan". (Erişim Tarihi: 09.17.2023). <https://www.unicef.org/kyrgyzstan/ru/>
- URL-2 "Keremet Köç" Vospital otecestvennyu animatsiyu sozdateli multfilma. (Erişim Tarihi: 09.17.2023). <https://kabar.kg/news/keremet-koch-vospital-otechestvenniu-animatciuu-sozdateli-multfil-ma/>
- URL-3 "Keremet Köç Akılaydın Tuulgan Künü". (Erişim Tarihi: 09.20.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=RMIG8PwvdIE>
- URL-4 Karapa. (Erişim Tarihi: 09. 20. 2023). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=-RerUmtBtpk>
- URL-5 "Paydaluu Azık-tülük Keremet Köç". (Erişim Tarihi: 09.20.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=I7WyYYyhIqk>
- URL-6 "San 9". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=kXYJDS2qQS0>
- URL-7 "Keremet Köç: Takay Degen Kim?" (Erişim Tarihi: 10.01.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=4a0gVC63UVI>
- URL-8 "Aktan Akılay (Svetoфор İrı)". (Erişim Tarihi: 09.23.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=6YbbfU7tE>
- URL-9 "Cakşılık Kılğan Cakşı Bolot". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=97tmxITGXA>

Kültürün Dijitalleşmesi: Kırgız Çizgi Filmi *Keremet Köç*

- URL-10 "San 7". (Erişim Tarihi: 09.20.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=FmkrJ3MB5Cc>
- URL-11 "O Tamgası". (Erişim Tarihi: 09.20.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=mqYTqzV2eyA>
- URL-12 "Tamgalar Menen Caşınmak". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=uuucHNMeFAG>
- URL-13 "Tuşoo Toy". (Erişim Tarihi: 09.23.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=A0CmfTSN6gw>
- URL-14 "Cakındardı Cogotuu". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=tyoK7cyQ-o>
- URL-15 "8 Martka Karata Kontsert". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=vYHpmMX-Xik>
- URL-16 "Eski Cıl". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=o8w2wceIIEE>
- URL-17 "Balatını Koozdoybuz". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=tiyamvpG03E&t=40s>
- URL-18 "Ayaz Ata". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=NOifSSkAY-8>
- URL-19 "Ata-eneni Saparga Uzatuu". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=a-IFRmdcTIU>
- URL-20 "Elderдин Kaada-salttarı". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=eFLhIoAuuDo>
- URL-21 "Caşınmak". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=drLrtlg1tEc>
- URL-22 "Kuurçak Teatr". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=q3QkFnaszww>
- URL-23 "Kışkı Meldeşter". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=uEjDE0jcHdU>
- URL-24 "Şaardık Kanikuldar". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=sc9Nw6F6siw>
- URL-25 "Ayran". (Erişim Tarihi: 09.23.2023). https://www.youtube.com/watch?v=4UIK_bXs2x8
- URL-26 "Mömö Cemışter, Caşıçalar". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=gozA0ObOuRY>
- URL-27 "Nan". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=JwjSRa8Uhg>
- URL-28 "Azık Tülüktör". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=Jz9hkD0vvos>
- URL-29 "Çoñ Ene Üçün Orkestr". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). https://www.youtube.com/watch?v=gTmmf_bomw
- URL-30 Issık-Köl. (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=YZ2Qxwu9cfl>
- URL-31 Taştandı. (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=pb1rzxAP-W4>
- URL-32 "Üydü Silkildetken Kim". (Erişim Tarihi: 09.24.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=eHVGYYhkqp8>
- URL-33 "Keremet Köç: Kar Köçkü". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=y2RV7ALRO8w>
- URL-34 "Baardık Canıbarlar Paydaluu". (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=dq488y3qGyk>
- URL-35 Tokoydo Seyildöö. (Erişim Tarihi: 09.25.2023). <https://www.youtube.com/watch?v=c5XiBM9bk04>

- URL-36 “Pravo na otđıx i dosug i zanytie tvořestvom”. (Erişim Tarihi: 09.25.2023).
<https://www.youtube.com/watch?v=4FCpJF2qeUk>
- URL-37 “C Nereye Kayboldu?” (Erişim Tarihi: 09.28.2023).
<https://www.youtube.com/watch?v=75HthW2b1io>

